

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

การปลูกถั่วเขียวหลังนา และความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกร

ในอำเภอนองมะโมง จังหวัดชัยนาท

Mung Bean after Rice Production and Extension Needs of Farmers

in Nongmamong District of Chainat Province

ชนิษฐา สันติประชา (Kanitha Suntipracha)¹เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (Chalerm Sak Toomhirun)²จินดา ขลิบทอง (Jinda Khlibtong)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ (2) สภาพการปลูกถั่วเขียวหลังนา (3) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร (4) ความต้องการการส่งเสริมการปลูกถั่วเขียวหลังนาของเกษตรกรในอำเภอนองมะโมง จังหวัดชัยนาท ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเขียวหลังนาในอำเภอนองมะโมง จังหวัดชัยนาท จำนวน 625 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 244 ราย จากสูตร Taro Yamane ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 สุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ ผลการวิจัย พบว่า (1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 50.02 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.04 คน มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.59 คน แรงงานจ้างเฉลี่ย 4.02 คน มีพื้นที่ปลูกถั่วเขียวหลังนาเฉลี่ย 15.82 ไร่ เกษตรกรมีรายได้จากการปลูกถั่วเขียวหลังนาเฉลี่ย 5,633.46 บาทต่อไร่ รายจ่ายในการปลูกถั่วเขียวหลังนาเฉลี่ย 2,498.38 บาทต่อไร่ มีประสบการณ์ในการปลูกถั่วเขียวหลังนาเฉลี่ย 17.32 ปี แหล่งได้รับความรู้ส่วนใหญ่จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (2) เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกถั่วเขียวในช่วงฤดูแล้ง ใช้พันธุ์ชัยนาท 72 ใช้อัตราเมล็ดพันธุ์เฉลี่ย 8.08 กิโลกรัม/ไร่ ร้อยละ 70.5 ปลูกเมล็ดด้วยเชื้อโรโซเปียมก่อนปลูก แหล่งน้ำฝนเป็นหลัก มีการใช้ปุ๋ยเคมีและปุ๋ยอินทรีย์ ใช้สารเคมีในการกำจัดวัชพืช โรคและแมลงศัตรูพืช (3) เกษตรกรมีปัญหาทั้ง 8 ประเด็น คือ ด้านปัจจัยการผลิต ด้านการผลิต ด้านการเก็บเกี่ยว ด้านผลผลิต ด้านการขนส่ง ด้านแหล่งเงินทุนและสินเชื่อ ด้านการตลาด และด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภาพรวมในระดับมาก (4) เกษตรกรมีความต้องการช่องทางในการส่งเสริมจากสื่อต่างๆ และวิธีการส่งเสริมภาพรวมมีความต้องการสื่อบุคคลจากหน่วยงานราชการในระดับมาก สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และต้องการวิธีการส่งเสริมระดับมากทุกวิธี ได้แก่ วิธีการสาธิตทัศนศึกษา ฝึกปฏิบัติ และบรรยาย ตามลำดับ

คำสำคัญ ถั่วเขียวหลังนา ความต้องการ นองมะโมง ชัยนาท

¹นักศึกษาลัทธิเกษตรศาสตร์มหาบัณฑิต แผนกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

kanitha_sun_2528@hotmail.com

²รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช artoom@hotmail.com³รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช arkjin@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study (1) basic socio-economic conditions (2) mung bean production condition (3) problems and suggestions of farmer (4) Mung bean after rice production extension need of farmer in Nong Mamong, Chai Nat province. The population of this study was 625 mung bean after rice production farmers in Nong Ma Mong district, Chai Nat province. The sample size of 244 informants was determined by using simple random sampling method. Data was collected by conducting interview and was analyzed by using frequency distribution, percentage, minimum value, maximum value, arithmetic mean, and standard deviation. The results found out that (1) most of farmers were female with an average age of 50.02 years old and completed primary school education. Their average household member was 3.04 people with the average labor in the household equaled to 2.59 people and average hired labor was 4.02 people. The average mung bean after rice production area was 15.82 Rai. The average income from mung bean after rice production of farmers was 5,633.46 Baht per Rai while the average expenses was 2,498.38 Baht per Rai. They had the average experience in growing mung bean after rice production at 17.32 years. Most of the source of knowledge was from agricultural extension officers. (2) Most of the farmers grew mung bean during dry season and used Chai Nat 72 as the growing seeds. The average seed usage ration as 8.08 kilogram/Rai. 70.5% mixed seeds with rysobium prior to planting. Rainfall was the main water resource with the deployment of chemical and organic fertilizers. Chemical pest and disease control products were also used. (3) Farmers had problem about cost of production, harvest cost, funding resources, and loans. (4) Farmers needs extension learning channels from various types of media and 8 aspects of knowledge methods(1. Production factor 2. Production 3. Harvesting 4. Productivity 5. Transportation 6. Funding resources and loans 7. Marketing and 8. Support from related institutions). Overall, the needs lie in personal media from government agency at a high level, publication media at a moderate level, electronic media from internet media at a moderate level, and learning extension method was at a high level in every method such as field trip, demonstration, and lecture accordingly. Suggestions would be to provide knowledge on how to produce mung bean after rice production which can be divided into 3 phases which were: pre-production, production and care, and harvesting and distribution, and supporting cost reduction by creating their own seeds.

Keywords: Mung bean after rice production, The needs, Nong Mamong, Chai Nat

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

บทนำ

ถั่วเขียว (Green gram และ Golden gram) มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Vigna radiata* L. ชื่อสามัญ Mungbeans พืชเศรษฐกิจหนึ่งของประเทศ ที่มีอายุการเก็บเกี่ยวสั้น ผลผลิตเป็นที่ต้องการของตลาด โดยนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหารชนิดต่างๆ ความต้องการใช้ในประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี การส่งออกถั่วเขียวสามารถส่งออกในรูปแบบเม็ด ผลิตภัณฑ์วันเส้น แป้งถั่วเขียว ถั่วชิก กากใช้เป็นอาหารสัตว์ ผลผลิตส่วนใหญ่ใช้ภายในประเทศเพื่อการบริโภคโดยตรง และแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 90 ของผลผลิตถั่วเขียวทั้งหมด พื้นที่ปลูกถั่วเขียวส่วนใหญ่อยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ปี 2562 มีพื้นที่ปลูก 839,145 ไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร,2561) และยังเป็นพืชไร่เศรษฐกิจที่ใช้น้ำน้อยในการเจริญเติบโต โดยปริมาณน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูกถั่วเขียวตลอดฤดูกาลมีปริมาณเฉลี่ย 316.7 ลูกบาศก์เมตรต่อพื้นที่ปลูก 1 ไร่ รัฐบาลได้มีนโยบายส่งเสริมให้ปลูกในฤดูแล้งทดแทนการทำนา 2 หรือนาปรัง เนื่องจากเป็นพืชใช้น้ำน้อยและพืชอายุสั้นแทน ทนแล้งได้ดี ใช้ในระบบปลูกพืช เช่น ทดแทนการทำนา ในพื้นที่ประสบภัยแล้ง เพราะสามารถใช้ความชื้นที่เหลืออยู่ในดินภายหลังเก็บเกี่ยวพืชหลักได้ ซึ่งเกิดผลกระทบต่อผลผลิตในปริมาณที่น้อย และยังสามารถทำการปลูกก่อนหรือหลังการทำนาหรือพืชไร่ เพื่อตัดวงจรการระบาดของแมลงศัตรูพืช และช่วยเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน (กรมส่งเสริมการเกษตร,2558)

สภาพพื้นที่การเกษตรของจังหวัดชัยนาทอยู่ในเขตชลประทานเกือบทั้งหมด อาศัยน้ำการเกษตรจากลุ่มน้ำเจ้าพระยาเป็นหลัก เกษตรกรส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา สามารถทำนาได้ถึง 2-3 รอบการผลิตต่อปี แต่เมื่อสถานการณ์น้ำในอ่างเก็บน้ำ 4 เขื่อนหลักลุ่มน้ำเจ้าพระยา (เขื่อนภูมิพล เขื่อนสิริกิติ์ เขื่อนแควน้อยบำรุงแดน และเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์) ประสบปัญหาสภาวะแห้งแล้งมากกว่าปกติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูแล้งฝนตกในบริเวณภาคเหนือและภาคกลางมีปริมาณน้อยกว่าฝนเกณฑ์เฉลี่ยที่เคยตกในอดีตถึงร้อยละ 25 เป็นเหตุให้มีปริมาณน้ำลดลง ส่งผลกระทบให้เกิดสภาวะการขาดแคลนน้ำชลประทานในเขตลุ่มน้ำเจ้าพระยาอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ซึ่งเหตุการณ์การขาดแคลนน้ำในเขตลุ่มน้ำเจ้าพระยาเช่นนี้ทวีความรุนแรงมากขึ้นในปีต่อไป

การศึกษาการปลูกถั่วเขียวหลังนาและความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรในอำเภอหนองมะโมง จังหวัดชัยนาท โดยศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร สภาพการปลูกถั่วเขียวของเกษตรกรในพื้นที่ ปัญหาและข้อเสนอแนะ และความต้องการการส่งเสริมในการปลูกถั่วเขียวหลังนา เพื่อให้เกษตรกรได้รับการส่งเสริมที่ตรงกับความต้องการและข้อเสนอแนะ เพื่อแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด นำไปสู่การพัฒนาที่สามารถลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกร ได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่า ปรับเปลี่ยนการทำนาปรังเป็นการปลูกถั่วเขียวหลังนา ซึ่งเป็นพืชใช้น้ำน้อยในปริมาณที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้สร้างรายได้แก่ครอบครัวในฤดูแล้ง แก้ไขปัญหาการขาดรายได้ในช่วงการขาดแคลนน้ำในการทำนาปรัง ทั้งยังเป็นพืชปรับปรุงบำรุงดิน ช่วยปรับโครงสร้างดินและเป็นปุ๋ยในฤดูกาลทำนาปีได้

วัตถุประสงค์

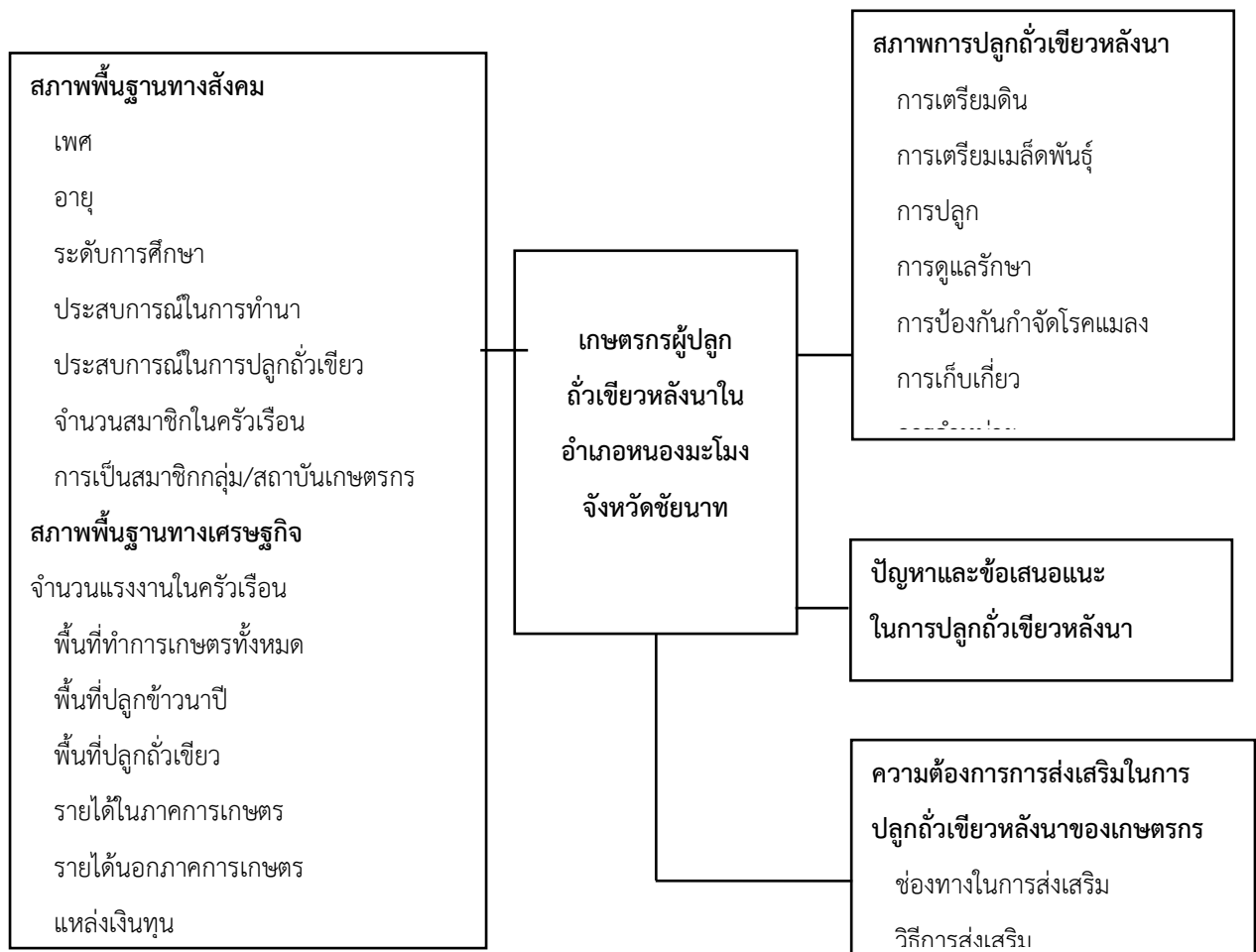
1. เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเขียวหลังนา ในอำเภอหนองมะโมง จังหวัดชัยนาท
2. เพื่อศึกษาสภาพการปลูกถั่วเขียวหลังนาของเกษตรกร ในอำเภอหนองมะโมง จังหวัดชัยนาท
3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเขียวหลังนา ในอำเภอหนองมะโมง จังหวัดชัยนาท
4. เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมการปลูกถั่วเขียวหลังนาของเกษตรกรในอำเภอหนองมะโมง จังหวัดชัยนาท

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9
The 9th STOU National Research Conference

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมากำหนดประเด็นในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนา ได้ตามภาพ ดังนี้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ประชากรที่ศึกษาคือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่ปลูกถั่วเขียวหลังนา ในอำเภอนองมะโมง จังหวัดชัยนาท ในปีการเพาะปลูก 2560/61 มีจำนวนทั้งสิ้น 625 ราย (ระบบปรับปรุงข้อมูลทะเบียนเกษตรกร, 2560) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของประชากร จำนวน 244 ราย โดยใช้สูตรการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane กำหนดระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 โดยสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 4 ตอนคือ (1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) สภาพการปลูกถั่วเขียวหลังนาของเกษตรกร (3) ปัญหา และข้อเสนอแนะของเกษตรกรและ (4) ความต้องการการส่งเสริมการปลูกถั่วเขียวหลังนาของเกษตรกร ทดสอบความเชื่อมั่นได้ค่าแอลฟาของครอนบรัค มากกว่า 0.8 ซึ่งสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลภาคสนามได้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ โดยกำหนดค่าน้ำหนักเฉลี่ย 1.00 – 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 – 2.60 = น้อย 2.61 – 3.40 = ปานกลาง 3.41 – 4.20 = มาก และ 4.21 – 5.00 = มากที่สุด

ผลการวิจัย

1. สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเขียวหลังนา ในอำเภอนองมะโมง จังหวัดชัยนาท เกษตรกรร้อยละ 61.1 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 50.02 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.04 คน มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.59 คน มีการจ้างแรงงานเฉลี่ย 4.02 คน ร้อยละ 11.45 เป็นสมาชิกศูนย์ถั่วเขียวชุมชนเกษตรกรทั้งหมดเป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดในพื้นที่ของตนเองเฉลี่ย 16.66 ไร่ พื้นที่เช่าเฉลี่ย 6.77 ไร่ มีพื้นที่ปลูกข้าวนาปีในพื้นที่ของตนเองเฉลี่ย 15.76 ไร่ พื้นที่เช่าเฉลี่ย 6.63 ไร่ มีพื้นที่ปลูกถั่วเขียวหลังนาในพื้นที่ของตนเองเฉลี่ย 15.82 ไร่ พื้นที่เช่าเฉลี่ย 5.68 ไร่ มีรายได้จากการทำอาชีพในภาคการเกษตรเฉลี่ย 91,690.57 บาท รายได้จากการทำอาชีพนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 19,774.59 บาท มีประสบการณ์ในการทำนาเฉลี่ย 28.39 ปี และประสบการณ์ในการปลูกถั่วเขียวหลังนาเฉลี่ย 17.32 ปี มีรายได้จากการปลูกถั่วเขียวหลังนาเฉลี่ย 5,633.46

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

บาทต่อไร่ รายจ่ายในการปลูกถั่วเขียวหลังนาเฉลี่ย 2,498.38 บาทต่อไร่ แหล่งได้รับความรู้ส่วนใหญ่จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

2. สภาพการปลูกถั่วเขียวหลังนาของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรทั้งหมดปลูกถั่วเขียวในช่วงฤดูแล้ง (เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์) ร้อยละ 72.1 มีการไถเตรียมดิน 3 ครั้ง ร้อยละ 92.6 เตรียมดินโดยการจ้างรถแทรกเตอร์ ร้อยละ 94.3 ใช้ถั่วเขียวพันธุ์ชัยนาท 72 เกษตรกรใช้อัตราเมล็ดพันธุ์เฉลี่ย 8.08 กิโลกรัม/ไร่ ร้อยละ 96.7 ปลูกถั่วเขียวไว้ทำพันธุ์เองร้อยละ 70.5 ใช้เชื้อโรโซเปียมคลุกเมล็ดพันธุ์ก่อนปลูก ร้อยละ 90.2 ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 16-20-0 ร้อยละ 89.1 ใส่ปุ๋ย 2 ครั้ง เฉลี่ย 8.17 กิโลกรัม/ไร่/ครั้ง ร้อยละ 41.8 ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ร้อยละ 86.3 ใส่ปุ๋ย 1 ครั้ง เฉลี่ย 5.58 กิโลกรัม/ไร่/ครั้ง ร้อยละ 90.6 ใช้สารเคมีในการกำจัดวัชพืชร้อยละ 75.8 ไม่พบโรคพืชในแปลงถั่วเขียวร้อยละ 16.0 พบโรคใบจุดสีน้ำตาลเกษตรกรส่วนใหญ่พบแมลงศัตรูพืช โดยเกือบทั้งหมดพบหนอนกระทู้และมวนต่างๆ ร้อยละ 73.8 เก็บเกี่ยวผลผลิตโดยการจ้างแรงงานคนในครัวเรือนและใช้เครื่องจักรเก็บเกี่ยวร้อยละ 89.8 จำหน่ายผลผลิตผ่านพ่อค้าคนกลาง

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร

3.1 ปัญหาของเกษตรกรพบว่าเกษตรกรประสบปัญหาในการปลูกถั่วเขียวหลังนาทุกประเด็น ในภาพรวมระดับมาก (ค่าเฉลี่ย= 3.94) ตามระดับของปัญหาในแต่ละประเด็นทั้ง 8 ประเด็น ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปัญหาของเกษตรกร (n = 244)

ปัญหา	ระดับของปัญหา		
	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
1. ด้านปัจจัยการผลิต	3.62	1.116	มาก
2. ด้านการผลิต	3.78	1.180	มาก
3. ด้านการเก็บเกี่ยว	4.23	1.330	มากที่สุด
4. ด้านผลผลิต	3.90	0.427	มาก
5. ด้านการขนส่ง	3.95	0.383	มาก
6. ด้านแหล่งเงินทุนและสินเชื่อ	4.13	0.470	มาก
7. ด้านการตลาด	3.92	0.383	มาก
8. ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	3.96	0.485	มาก
โดยรวม 8 ประเด็น	3.94		มาก

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9
The 9th STOU National Research Conference

3.2 ข้อเสนอแนะของเกษตรกร มีดังนี้

3.2.1 ด้านการผลิต ควรมีการสนับสนุนให้ความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอย่างต่อเนื่อง ช่วยเหลือเกษตรกรในด้านต้นทุนการผลิตมีแหล่งน้ำให้เกษตรกรในช่วงที่ถั่วเขียวกำลังออกดอก เพื่อรักษาคุณภาพของผลผลิต

3.2.2 ด้านการเก็บเกี่ยว ควรมีการสนับสนุนให้มียางเกี่ยวเป็นของส่วนรวมในระดับกลุ่ม อัตราค่าเก็บเกี่ยวในราคาที่เป็นธรรม พร้อมด้วยแรงงานในทีมเดียวกัน เพื่อลดค่าจ้างแรงงานในกรณีการจ้างแรงงานแบบครั้งคราว

3.2.3 ด้านแหล่งเงินทุนและสินเชื่อ ควรสนับสนุนการรวมกลุ่ม เพื่อกู้ยืมเงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ

3.2.4 ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนการจัดทำแปลงเรียนรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ในรูปแบบกลุ่ม เมื่อได้ผลผลิตจัดสรรให้สมาชิกมีเมล็ดพันธุ์ที่ดีไว้ใช้

4. ความต้องการการส่งเสริมการปลูกถั่วเขียวหลังนาของเกษตรกรโดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริม พบว่าเกษตรกรต้องการช่องทางในการส่งเสริมจากสื่อบุคคลในภาพรวมระดับมาก (ค่าเฉลี่ย= 3.42) จากสื่อสิ่งพิมพ์ (ค่าเฉลี่ย= 3.31) และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ค่าเฉลี่ย= 3.21) ในภาพรวมระดับปานกลาง ตามประเด็นความต้องการได้รับการส่งเสริมใน 8 ประเด็น ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความต้องการช่องทางในการส่งเสริมของเกษตรกร(n = 244)

ประเด็นความต้องการ ได้รับการส่งเสริม	ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริม								
	สื่อบุคคล			สื่อสิ่งพิมพ์			สื่ออิเล็กทรอนิกส์		
	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผล
1. ด้านปัจจัยการผลิต	3.45	0.822	มาก	3.35	0.695	ปานกลาง	3.22	0.902	ปานกลาง
2. ด้านการผลิต	3.45	0.822	มาก	3.27	0.675	ปานกลาง	3.53	0.895	มาก
3.) ด้านการเก็บเกี่ยว	3.43	0.879	มาก	3.40	0.787	ปานกลาง	3.25	0.977	ปานกลาง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

4. ด้านผลผลิต	3.42	0.790	มาก	3.32	0.652	ปานกลาง	3.19	0.884	ปานกลาง
5. ด้านการขนส่ง	3.42	0.790	มาก	3.43	0.779	มาก	3.41	0.886	มาก
6. ด้านแหล่งเงินทุนและ สินเชื่อ	3.40	0.787	มาก	3.30	0.645	ปานกลาง	3.23	0.902	ปานกลาง
7. ด้านการตลาด	3.40	0.787	มาก	3.27	0.675	ปานกลาง	3.19	0.884	ปานกลาง
8. ด้านการสนับสนุน จากหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง	3.38	0.845	มาก	3.32	0.652	ปานกลาง	3.20	0.878	ปานกลาง
โดยรวม 8 ประเด็น	3.42	0.802	มาก	3.31	0.645	ปานกลาง	3.21	0.881	ปานกลาง

4.2 ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม พบว่าเกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริมประเด็นต่างๆ ในระดับมาก ทั้งหมด จากวิธีการสาธิต (ค่าเฉลี่ย = 4.10) ทักษะศึกษา (ค่าเฉลี่ย = 4.04) และฝึกปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย = 4.00) และบรรยาย (ค่าเฉลี่ย = 3.84) ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความต้องการวิธีการส่งเสริมของเกษตรกร (n = 244)

ประเด็นความต้องการ ได้รับการส่งเสริม การเกษตร	ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม											
	สาธิต			ทักษะศึกษา			ฝึกปฏิบัติ			บรรยาย		
	ค่าเฉลี่ย	SD	แปล ผล	ค่าเฉลี่ย	SD	แปล ผล	ค่าเฉลี่ย	SD	แปล ผล	ค่าเฉลี่ย	SD	แปล ผล
1. ด้านปัจจัยการผลิต	4.11	0.589	มาก	4.05	0.494	มาก	4.02	0.605	มาก	3.82	0.715	มาก
2. ด้านการผลิต	4.02	0.605	มาก	4.03	0.494	มาก	3.99	0.648	มาก	3.83	0.711	มาก
3.) ด้านการเก็บเกี่ยว	4.00	0.529	มาก	4.05	0.494	มาก	4.02	0.605	มาก	3.88	0.714	มาก
4. ด้านผลผลิต	4.05	0.602	มาก	4.04	0.483	มาก	4.00	0.615	มาก	3.84	0.718	มาก
5. ด้านการขนส่ง	4.26	0.582	มากที่สุด	4.05	0.491	มาก	3.99	0.648	มาก	3.86	0.683	มาก
6. ด้านแหล่งเงินทุนและ สินเชื่อ	4.02	0.605	มาก	4.03	0.475	มาก	3.86	0.683	มาก	3.84	0.718	มาก
7. ด้านการตลาด	3.99	0.648	มาก	4.05	0.494	มาก	3.84	0.718	มาก	3.86	0.683	มาก
8. ด้านการสนับสนุนจาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	4.00	0.615	มาก	4.05	0.491	มาก	4.00	0.615	มาก	3.84	0.718	มาก
โดยรวม 8 ประเด็น	4.10	0.624	มาก	4.04	0.480	มาก	4.00	0.606	มาก	3.84	0.705	มาก

อภิปรายผลการวิจัย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

เกษตรกรร้อยละ 61.1 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 50.02 ปี ร้อยละ 72.1 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.04 คน เกษตรกรทั้งหมดเป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มีประสบการณ์ในการทำนาเฉลี่ย 28.39 ปี และประสบการณ์ในการปลูกข้าวหลังนาเฉลี่ย 17.32 ปี สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อภิชาติ ผลเกิด (2537 :น.100) ศึกษาเรื่องการใช้เทคโนโลยีการปลูกข้าวในฤดูแล้งของเกษตรกรอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าว มีอายุเฉลี่ย 52.26 ปี ร้อยละ 88.5 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.45 คน เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผลการวิจัยของ วรวิทย์ จักรบุตร (2540 : น.89) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกข้าวฤดูแล้งในเขตชลประทาน อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าว มีอายุเฉลี่ย 49.9 ปี ร้อยละ 90.9 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 60.4 เป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผลการวิจัยของ สุกัญญา นาคประดิษฐ์ (2557 :น.94) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจปลูกข้าวทดแทนการทำนาปรังของเกษตรกรในจังหวัดอุทัยธานี พบว่าเกษตรกรที่ปลูกข้าวทดแทนการทำนาปรัง ร้อยละ 66.2 ได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา และมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.89 คน

เกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดในพื้นที่ของตนเองเฉลี่ย 16.66 ไร่ พื้นที่เช่าเฉลี่ย 6.77 ไร่ มีพื้นที่ปลูกข้าวหลังนาในพื้นที่ของตนเองเฉลี่ย 15.82 ไร่ พื้นที่เช่า 5.68 ไร่ มีการจ้างแรงงานในการปลูกข้าวหลังนาเฉลี่ย 4.02 คน เกษตรกรร้อยละ 94.3 ปลูกข้าวพันธุ์ชัยนาท 72 มีการทำพันธุ์ไว้ใช้เอง จำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลาง มีต้นทุนในการปลูกข้าวหลังนาเฉลี่ย 2,498.38 บาท/ไร่ มีรายได้เฉลี่ยจากการปลูกข้าว 5,633.46 บาท/ไร่ กำไรเฉลี่ย 3,135.08 บาท/ไร่ เกษตรกรทั้งหมดใช้เงินทุนของตนเองเป็นแหล่งเงินทุน และบางส่วนกู้ยืมกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จะเห็นได้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุมาก และมีการศึกษาน้อย มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนน้อย จึงมีความจำเป็นต้องจ้างแรงงานเพิ่มโดยเฉพาะในช่วงการเก็บเกี่ยวผลผลิต เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมปลูกข้าวพันธุ์ชัยนาท 72 ซึ่งกรมวิชาการเกษตร (2556, น.5) กล่าวว่า ข้าวพันธุ์ชัยนาท 72 มีลักษณะเด่นคือ อายุเก็บเกี่ยวประมาณ 65 วัน ผลผลิตเฉลี่ย 222 กิโลกรัม/ไร่ น้ำหนัก 1,000 เมล็ด 66 กรัม ต้านทานปานกลางต่อหนอนแมลงวันเจาะลำต้นทนทานต่อดินต่าง มีความสามารถที่จะปลูกได้ในทุกสภาพแวดล้อม เกษตรกรมีผลผลิตต่ำ และต้นทุนในการผลิตสูง เนื่องจากปัจจัยการผลิตมีราคาเพิ่มขึ้น ได้แก่ ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ย ค่าสารเคมี ค่าแรงงาน ดังนั้น ควรให้หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอบรมถ่ายทอดความรู้การ ผลิตข้าวที่ถูกต้องตามหลักวิชาการให้กับเกษตรกรได้นำไปปรับใช้ตามความเหมาะสมของเกษตรกร เพื่อการลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตต่อไร่ และควรส่งเสริมให้เกษตรกรที่มีความพร้อมรวมเป็นกลุ่มเกษตรกร เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การลดต้นทุน และการปลูกในสภาพเมล็ดพันธุ์เพื่อเพิ่มมูลค่า มีรายได้เพิ่มขึ้น ลดต้นทุนการผลิต ทำให้เกิดความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวทั้งหมดทำการปลูกข้าวช่วงฤดูแล้ง (เดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์) มีการเตรียมดินก่อนปลูกโดยการจ้างรถแทรกเตอร์ ทำการไถเตรียมดินเฉลี่ย 3 ครั้ง ไถพรวนดินแล้วคราดเก็บเศษวัชพืชออกจากแปลง ทำการปรับพื้นที่ให้สม่ำเสมอ ไม่มีรายได้ใส่ปุ๋ยคอก ปูนขาว เพื่อปรับปรุงบำรุงดิน เนื่องจากเห็นว่าปลูกข้าวต่อจากการทำนาปี และไม่มีเกษตรกรรายใดวิเคราะห์คุณภาพดิน ดังนั้นควรส่งเสริมให้เกษตรกรนำดินไปวิเคราะห์คุณภาพดินก่อนทำการปลูก เพื่อทราบปริมาณธาตุอาหารในดิน และมีการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน เพื่อช่วยลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมี ทำให้ต้นทุนการผลิตลดน้อยลง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้พันธุ์ชัยนาท 72 ทำการเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ทำพันธุ์เอง เนื่องจากเมล็ดพันธุ์มีราคาสูง และเมล็ดพันธุ์จากหน่วยงานราชการมีไม่เพียงพอต่อความต้องการ เกษตรกรบางรายเท่านั้นที่ทำการทดสอบความงอกของเมล็ดพันธุ์ก่อนทำการเพาะปลูก ทำให้มีอัตราการงอกต่ำ จึงจำเป็นต้องใช้เมล็ดพันธุ์อัตราต่อไร่สูงกว่าที่แนะนำ ตามหลักวิชาการ ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเพิ่มปริมาณการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้มีปริมาณที่เพียงพอ สนับสนุนหรือจำหน่ายให้เกษตรกรราคาไม่แพง และควรส่งเสริมให้เกษตรกรทดสอบความงอก เมล็ดพันธุ์ก่อนปลูก เพื่อทราบว่าเมล็ดพันธุ์มีความเหมาะสมที่จะนำไปปลูกหรือไม่ เพื่อให้เกษตรกรใช้เมล็ดพันธุ์ในอัตราที่เหมาะสม ช่วยลดต้นทุนค่าเมล็ดพันธุ์ และมีเกษตรกรร้อยละ 70.5 ใช้เชื้อไรโซเบียมคลุกเมล็ดพันธุ์ถั่วเขียวก่อนปลูก เหตุผลบางส่วนที่ไม่ปฏิบัติเนื่องจากไม่ทราบประโยชน์ของเชื้อไรโซเบียม และไม่มีจำหน่ายตามร้านค้าทั่วไป จึงควรส่งเสริมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพิ่มปริมาณการผลิตเชื้อไรโซเบียม และนำไปส่งเสริมให้เกษตรกรคลุกกับเมล็ดถั่วเขียวก่อนปลูก เพื่อลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมี ซึ่งกรมวิชาการเกษตร (2556, น.6) กล่าวว่า ไรโซเบียมเป็นแบคทีเรียที่มีความสามารถสร้างปุ๋ยไนโตรเจน โดยการตรึงไนโตรเจนในอากาศและเปลี่ยนให้อยู่ในรูปสารประกอบอินทรีย์ในไนโตรเจนที่ปมรากถั่วเขียว ปริมาณไนโตรเจนที่ไรโซเบียมสามารถตรึงได้สำหรับถั่วเขียวประมาณ 10 - 22 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี

เกษตรกรทั้งหมดใช้วิธีหว่านเมล็ด เนื่องจากเป็นพื้นที่ในสภาพนาอาศัยความชื้นในดิน หลังเก็บเกี่ยวข้าวแล้วไถพรวนในขณะดินมีความชื้น ใช้คนหว่านกระจายเมล็ดให้ทั่วเสมอกันทั้งแปลง เนื่องจากสะดวกและประหยัดเวลา เมื่อทำการหว่านเรียบร้อยแล้วพรวนดินกลบทันที เพื่อปิดผิวหน้าดินป้องกันการระเหยของน้ำได้ดิน

เกษตรกรใช้สารเคมีในการกำจัดวัชพืช โดยฉีดพ่นหลังปลูกเสร็จทันที มีบางส่วนใช้แรงงานคน การใส่ปุ๋ย เกษตรกรส่วนใหญ่ใส่ปุ๋ยเคมี สูตร 16-20-0 ทำการใส่ปุ๋ยเฉลี่ย 2 ครั้ง อัตรา 8.17 กิโลกรัม/ไร่/ครั้ง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของภิรมย์ โสฬส (2557 : น.89) ศึกษาเรื่อง การผลิตถั่วเหลืองและความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร ในอำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย พบว่า เกษตรกรร้อยละ 17.2 ใส่ปุ๋ยสูตร 12-24-12 หรือ สูตร 16-20-0 อัตรา 20-30 กิโลกรัมต่อไร่ไม่เกิน 20 วันหลังปลูก เนื่องจากเป็นเกษตรกรผู้ปลูกข้าว จึงใส่ปุ๋ยสูตร 16-20-0 ที่เหลือจากการปลูกข้าวมาใส่กับถั่วเหลือง และเกษตรกรเกือบครึ่งใส่ปุ๋ยอินทรีย์เฉลี่ย 1 ครั้ง อัตรา 5.58 กิโลกรัม/ไร่/ครั้ง เกษตรกรมากกว่าครึ่งใช้แหล่งน้ำฝนในการปลูกถั่วเขียว มีเกษตรกรเพียงร้อยละ 15.6 ทำการให้น้ำเพิ่มเติมหากฝนทิ้งช่วงนาน และดูแลไม่ให้ถั่วเขียวขาดน้ำในช่วงระยะออกดอกจนถึงติดฝัก ซึ่งกรมวิชาการเกษตร (2556, น.10)กล่าวว่า ไม่ควรให้ถั่วเขียวขาดน้ำในช่วงระยะออกดอกจนถึงติดฝัก เพราะจะทำให้ผลผลิตลดลงอย่างมาก ร้อยละ 25 - 35 ดังนั้น ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดหาแหล่งน้ำ โดยการขุดลอกพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้สำหรับทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี และเกษตรกรต้องมีการดูแลให้น้ำถั่วเขียว โดยเฉพาะในช่วงระยะออกดอกจนถึงติดฝักซึ่งมีผลต่อปริมาณผลผลิตต่อไร่

เกษตรกรใช้สารเคมีฉีดพ่นในการป้องกันกำจัด มีการพบโรคใบจุดสีน้ำตาลใบแปลง และพบแมลงศัตรูพืช หนอนกะทู้ และมวนต่างๆ ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้ด้านการเตรียมดินและการจัดการ เพื่อให้เกษตรกรทราบถึงการป้องกันกำจัด เพื่อลดจำนวนโรคและแมลงใบแปลง เป็นการลดต้นทุนและป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อผลผลิตถั่วเขียว

เกษตรกรเก็บเกี่ยวตามช่วงอายุพันธุ์ที่ทำการปลูก และใช้วิธีสังเกตจากสีฝักของถั่วเขียว ส่วนใหญ่ใช้แรงงานคนในครัวเรือน และเครื่องจักรเก็บเกี่ยว เป็นการลดต้นทุนมากกว่าการจ้างแรงงานนอกครัวเรือน เกษตรกรส่วนใหญ่จำหน่ายผลผลิตให้กับพ่อค้าคนกลางในชุมชน ซึ่งได้มาตั้งจุดซื้อถึงในชุมชน เนื่องจากมีความสะดวก สามารถลดค่าจ้างรถยนต์และค่า

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

ขนส่งได้เป็นอย่างมาก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ภิรมย์ โสฬส (2557 :น.91) ศึกษาเรื่อง การผลิตถั่วเหลืองและความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร ในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดสุโขทัย พบว่า เกษตรกรใช้รถเกี่ยวนาข้าวเก็บเกี่ยวถั่วเหลือง พบปัญหาคือ ไม่สามารถเกี่ยวต้นถั่วเหลืองได้หมดทั้งต้น หลงเหลือฝักบริเวณโคนต้น และในขณะรถเกี่ยวเคลื่อนที่เมล็ดร่วงหล่นเกิดการสูญเสียเมล็ด เป็นผลให้ผลผลิตต่อไร่ลดลง สาเหตุที่เกษตรกรเลือกใช้วิธีนี้ เนื่องจากขาดแคลนแรงงานและค่าจ้างแรงงานการเก็บเกี่ยวมีราคาแพง ซึ่งการใช้รถเกี่ยวมีค่าจ้างที่ถูกกว่า

ปัญหาของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรประสบปัญหาในการปลูกถั่วเขียวหลังนาทุกปี ประเด็น ในภาพรวมระดับมาก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ภิรมย์ โสฬส (2557 :น.86) ศึกษาเรื่อง การผลิตถั่วเหลืองและความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร ในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดสุโขทัย พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านปัจจัยการผลิต ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านภัยธรรมชาติ ในภาพรวมระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของกานต์สิริ ทองเปรม (2558 :น.89) ศึกษาเรื่อง ความต้องการการส่งเสริมการปลูกอ้อยโรงงานของเกษตรกร ในอำเภอสรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านการผลิต ด้านปัจจัยการผลิต ด้านการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว และด้านการตลาด ในภาพรวมระดับมากทุกประเด็น

ระดับความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรต้องการช่องทางการส่งเสริมจากสื่อบุคคลภาพรวมในระดับมาก สื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ภาพรวมในระดับปานกลาง และต้องการวิธีการส่งเสริม จากวิธีการสาธิต ทัศนศึกษา ฝึกปฏิบัติ และบรรยายภาพรวมในระดับมาก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของริสา มะแซ (2556: 80) ศึกษาเรื่องความต้องการการส่งเสริมและการผลิตส้มโอพันธุ์โชงอของเกษตรกรในอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี พบว่า เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับมากที่สุด เรื่องการผลิตส้มโอพันธุ์โชงอ มีความต้องการช่องทางการส่งเสริมความรู้ในระดับมากจากสื่อบุคคลทางราชการ คู่มือ โทรทัศน์ และวิทยุทัศน์ และเกษตรกรมีความต้องการความรู้ผ่านวิธีการส่งเสริมในระดับมาก ในรูปแบบทัศนศึกษา และวิธีสาธิต สอดคล้องกับผลงานวิจัยของไมตรี สุขเกษม (2556 :น.91) ศึกษาเรื่อง การผลิตกล้วยหินและความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรที่ร่วม โครงการส่งเสริมและพัฒนากล้วยหินเชิงคุณภาพในจังหวัดยะลา พบว่า เกษตรกรมีความต้องการความรู้จากสื่อบุคคล คู่มือ เจ้าหน้าที่ โทรทัศน์ เพื่อนบ้าน แผ่นพับ โปสเตอร์ พ็อคเก็ต และวิทยุ ตามลำดับ ส่วนวิธีการส่งเสริม เกษตรกรมีความต้องการในภาพรวมระดับมาก ได้แก่ วิธีการบรรยาย การสาธิต และดูงาน ตามลำดับ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นิภาดา เจริญธนกิจกุล (2557 :น.88) ศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการผลิตมะพร้าวอ่อนของเกษตรกรอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า เกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมความรู้ในเรื่องการป้องกันกำจัดแมลงมากที่สุด โดยผ่านช่องทางจากสื่อแผ่นพับ และสื่อบุคคลจากทางราชการ ในรูปแบบวิธีการบรรยายและวิธีการสาธิต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 จากการวิจัยสภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเขียวหลังนาอยู่ในช่วงอายุที่มากขึ้นเฉลี่ย 50.02ปี ควรมีการส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น ในเรื่องการปลูกถั่วเขียว แก่เยาวชน ลูกหลานของเกษตรกร เพื่อให้มีเกษตรกรรุ่นใหม่ทดแทน เนื่องด้วยถั่วเขียวยังคงเป็นพืชไร่ที่ต้องการของผู้บริโภคทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

1.2 เกษตรกรประสบปัญหาในระดับมากทุกประเด็น เนื่องจากขาดความรู้ด้านการผลิต และการวางแผนในด้านต่างๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการให้ความรู้ที่ถูกต้อง โดยผ่านสื่อบุคคลจากราชการ ใช้สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่เกษตรกรเข้าใจได้ง่าย และใช้วิธีการส่งเสริม โดยวิธีการสาธิต ทัศนศึกษา ฝึกปฏิบัติ และบรรยาย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของ เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเขียวหลังนาในพื้นที่อื่นๆ เพื่อเป็นข้อมูลแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวางแผนการ ส่งเสริมการผลิตถั่วเขียวให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับของเกษตรกรในการผลิตถั่วเขียวหลังนา เพื่อให้การดำเนินงานด้านการส่งเสริม การผลิตประสบผลสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการเกษตร. (2556). *เอกสารเผยแพร่วิชาการการผลิตถั่วเขียว*. (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2560). *การปลูกพืชหลังนา*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร. บริษัท นิวัตรมดาการพิมพ์ (จำกัด).

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2560). *ระบบทะเบียนเกษตรกรอำเภอหนองมะโมง*. สืบค้นเมื่อ

วันที่ 13 กรกฎาคม 2560 จาก <http://farmer.doae.go.th/index/index/2>.

จินดา ขลิบทอง. (2557). *กระบวนการวิจัยทางส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร*. ใน เอกสารการสอน

ชุดวิชาการวิจัยเพื่อการพัฒนาการส่งเสริมการเกษตร. (หน่วยที่ 1). นนทบุรี, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ, และบำเพ็ญ เขียวหวาน. (2558). *การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้าน*

การเกษตรของเกษตรกร. วารสารสังคมศาสตร์ ปีที่ 4 , 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2558) : 43-54.

นริสา มะแซ (2556). *ความต้องการการส่งเสริมและการผลิตส้มโอพันธุ์แป้นของเกษตรกรในอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี*.

วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

นิภาดา เจริญชนกิจกุล(2557). *แนวทางการส่งเสริมการผลิตมะพร้าวอ่อนของเกษตรกร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา*.

วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ภิรมย์ โสพส.(2557). *การผลิตถั่วเหลืองและความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร ในอำเภอสวรรคโลก*

จังหวัดสุโขทัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ไมตรีสุขเกษม(2556). *การผลิตกล้วยหินและความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรที่ร่วม โครงการส่งเสริมและพัฒนา*

กล้วยหินเชิงคุณภาพในจังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุกัญญา นาคประดิษฐ์. (2557). *ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจปลูกถั่วเขียวทดแทนการทำนาปรังของเกษตรกร*

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

ในจังหวัดอุทัยธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริม
การเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุวิมล ถนอมทรัพย์. (2558). การผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเขียวพันธุ์คัดและพันธุ์หลัก. เอกสาร

ประกอบการบรรยายการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเขียว. ชัยนาท. ศูนย์วิจัยพืชไร่ชัยนาท.

อภิชาติ ผลเกิด. (2537). การใช้เทคโนโลยีการปลูกถั่วเขียวในฤดูแล้งของเกษตรกรอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.

วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์